

modernă, dintr-o triplă perspectivă a investigației științifice și-a unei interpretări plină de sugestii: *istorie, antropologie istorică și antropologie culturală*. Înzestrat cu o pertinentă *Introducere* (p. 5-20), de unde aflăm și modelul istoriografic de la care autorul a pornit investigațiile, volumul profesorului clujean este structurat pe trei mari secțiuni: I) *Discurs* (p. 21-96); II) *Reprezentare* (p. 97-149) și III) *Anexe* (p. 150-194). De fapt, asistăm la o interesantă aplicare a formulei istoriografice occidentale la realitățile istorice din Transilvania și Banatul secolelor XVIII-XIX, din perspectiva binomului *discurs și reprezentare*.

La îndemâna acestor precizări, merită reținută una din concluziile istoricului: „Intrările regale, dincolo de cortegii, procesiuni, sărbători – spectacol, ca evenimente au produs o literatură specifică, cu o narativitate, structuri și funcțiuni adiacente. Acest tip de literatură, prin funcționalizarea istoriei și prin pedagogia politică a acelor «tableaux vivants», urmărește instituirea unui discurs al puterii, cu evidente finalități persuasive și injonctive asupra corpului social și asupra percepției publice.” (p. 20). Intrările împăraților habsburgi în Banat și Transilvania secolelor XVIII-XIX sunt interpretate de Doru Radosav din direcția unei întâlniri între *puterea imperială și lumea românească*, fără să fie omise consecințele acestor evenimente, pe termen scurt ori îndepărtat: asumarea evenimentelor în comunitățile românești: conservarea lor de memorie colectivă dar și individuală; reprezentările care au influențat imaginarul colectiv raportate la „arătarea Împăratului”.

Incitantă este, din perspectivă istoriografică, problematica urmărită de profesorul clujean, pornind de la „venirea împărăției creștine” în Transilvania și Banat: raportul dintre Împărat și supuși, pe firul paternalismului și autoritarismului; discursul oficial și imaginar (epifania și munificența imperială); discursul ideologizant, în sensul consecințelor prezenței Împăratului în lumea românească în secolele XVIII-XIX.

Investigație științifică modernă, pe care am fi dorit-o înzestrată și cu un *Indice general*, element metodologic care ar fi înlesnit o mai rapidă consultare a volumului, *Arătarea Împăratului* ne pune la dispoziție, în cadrul secțiunii *Anexe*, câteva texte reprezentative despre călătoriile imperiale în Transilvania și Banat în anii 1773, 1783, 1817 și 1852. Aceste texte ilustrează, cât se poate de convingător, după opinia lectorului contemporan, *binomul discurs și reprezentare*, în prelungirea întâlnirii a două sfere de interese: *lumea imperială și societatea românească din Transilvania și Banat în secolele XVIII-XIX*. Fiecare din cele două sfere de interese pledează pentru un anumit grad de așteptare, din care nu lipsesc certe conotații politice, economice, sociale, culturale și religioase. Cartea lui Doru Radosav, propusă acum spre lectură, răspunde cu ajutorul unor convingătoare texte tocmai la această așteptare de sorginte iluminist-romantică.

IACOB MÂRZA

Edmund Burke, *Reflecții asupra Revoluției din Franța*. Traducere, studiu introductiv și note de Mihaela Czobor-Lupp, București, Editura Nemira, 2000, 336 p.

Reflecții asupra Revoluției din Franța (și asupra activităților anumitor societăți din Londra cu privire la acest eveniment. În forma unei scrisori care urma să fie trimisă mai întâi unui tânăr, la Paris) aduce în prim-plan figura lui Edmund Burke, politician și gânditor de referință al Angliei ultimelor decade ale secolului al XVIII-lea, considerat întemeietor al unui anumit tip de conservatorism englez, în sensul păstrării valorilor liberale. Totodată, această formă de conservatorism se arată moderată față de credința veacului al XVIII-lea, într-un progres destinat să șteargă în întregime imperfecțiunile, inegalitățile și nedreptățile societății umane. Modernitatea gândirii sale este astfel una relativă, iar conservatorismul pe care îl promovează este o critică la adresa liberalismului dominant, cel al Luminilor și al Revoluției franceze.

Volumul care face obiectul prezentării de față conține *Reflecțiile* lui Burke pe marginea evenimentelor petrecute în Franța începând cu 1789, ce își au originea în corespondența acestuia cu „un tânăr gentelman din Paris”. Între timp forma epistolară a fost schimbată, prilejuindu-i autorului o serie de expuneri ale gândurilor sale pe tema revoluției franceze, înglobând aici și dese comparații cu situația politică engleză sau dezbateri având în centru dreptul natural și cel politic. Mihaelei Czobor-Lupp îi datorăm, pe lângă traducerea textului, un studiu introductiv ce tratează sistemul filosofic al lui Burke, un tabel cronologic urmărind viața și activitatea acestuia, apoi un alt tabel cronologic al

evenimentelor revoluționare din Franța anilor 1789-1790, ce preced textul propriu-zis, iar la final notele explicative pe marginea *Reflecțiilor*.

Burke definește Revoluția franceză ca fiind „cel mai uimitor lucru care s-a întâmplat vreodată în lume”, dar într-un sens negativ, ce asimilează acest eveniment cu o „scenă tragi-comică” sau un „straniu spectacol”, în care întregul eșafodaj al noii organizări pornește de la „fraude, imposturi, violențe, jafuri, incendieri, crime, confiscări, etalon monetar forțat și toate celelalte întrucipări ale tiraniei și ale cruzimii”, puse la cale de „gânditorii” noului sistem, despre care autorul opinează că: „modul lor de a îndruga verzi și uscate cu greu ar putea fi privit ca sofistică. El nu este decât nerușinare crasă”. În încercarea de a demonstra insuficiența ori inaplicabilitatea principiilor promovate de Revoluția franceză, Burke critică, într-un limbaj adesea extrem de acid, întregul ansamblu de aspecte pe care aceasta le implică: incongruențele Revoluției cu ideea de libertate transpar din însăși materializarea conceptului de libertate în Franța după 1789, din problema legitimității puterii, din conceperea și aplicarea legilor de către elementele puterii, și acestea arbitrar alese, din modul în care Revoluția și-a pus amprenta asupra Bisericii, regimului proprietății, statutului social și profesional al cetățenilor, economiei și finanțelor, sistemului administrativ al țării, armatei etc. Pentru fiecare din aceste aspecte, Burke oferă exemplul Angliei, care a știut infinit mai bine să își gestioneze *Revoluția glorioasă* și pentru care cuvântul de ordine a fost „prudența”. Nu întâmplător, autorul folosește un întreg arsenal pentru a distruge preceptele franceze, întrucât nutrește teama că ele vor fi importate și în restul Europei. Anglia, unde diletantismul politic este practic inexistent, se află totuși departe de acest pericol.

În altă ordine de idei, Burke impresionează prin reflecțiile sale ce depășesc sfera evenimentelor de la sfârșitul veacului al XVIII-lea, vizavi de politică și societate în general, afirmațiile sale dovedindu-se extrem de actuale. De fiecare dată, el recomandă prudență, deoarece „ca orice altă știință experimentală, știința edificării unui stat, a renovării sau a reformării lui nu poate fi desprinsă în mod *a priori*”.

VICTOR-TUDOR ROȘU

Laura Stanciu, *Biografia unei atitudini: Petru Maior (1760-1821)*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2003, 631 p.

Personalitatea, viața și activitatea lui Patru Maior au stârnit o serie întreagă de curiozități, au incitat și provocat multe personalități ale vieții culturale, ce aparțin atât mediului de cultură românesc dar și internațional. Nicolae Iorga, Nicolae Albu, Nicolae Bocșan, Augustin Bunea, Pompiliu Teodor, Werner Bahner, Ioan Chindriș, Bogdan Duică, Alexandru Duțu, Lădăslau Gyémánt, Keith Hitchins, Ioan Lupaș, Iacob Mârza, Iosif Pervain, Maria Protase sunt doar câteva nume sonore care au abordat complexa problematică a Iluminismului, a Școlii Ardelene și a corifeilor acestora.

Și totuși, datorită diversității și pluralității coordonatelor pe care se situează Petru Maior, se face dovada că subiectul nu a fost epuizat în totalitate. Aceeași provocare în a descoperi substraturile receptării a ceea ce a însemnat și înseamnă Petru Maior în ansamblu – viața și opera - a avut ca rezultat apariția cărții *Biografia unei atitudini: Petru Maior (1760-1821)*, autoarea Laura Stanciu făcând dovadă de un deosebit spirit de selecție și interpretare.

Se impunea pentru început o clarificare și precizare a ceea ce înseamnă scrierea istoriei istoriografiei iluminismului european. Pentru aceasta, autoarea alege să prezinte pluralitatea genurilor și tendințelor istoriografiei europene, tipurile ideologice iluministe, făcând mereu trimitere la situația iluminismului românesc transilvan, precizare necesară și imperativă susținută de faptul că acesta este parte componentă a istoriografiei iluminismului central european. Problema surselor, a fondurilor, a definirii terminologiei specifice, a interpretării noțiunilor definitorii, toate acestea duc apoi la necesitatea sintezei informațiilor bogate, oferite atât de către istoriografia românească, dar și de către cea străină, cu privire la iluminismul românesc.

Insistența asupra exegezei maioriene o determină pe autoarea Laura Stanciu să desprindă patru mari categorii de abordări, precum cea dedicată vieții și activității lui Petru Maior, o alta ce cuprinde lucrările de sinteză care au în centrul atenției personalitatea lui, situarea operei și activității istoricului ardelean alături de colegii din generația sa ar fi cea de a treia categorie, iar în ultima categorie sunt încadrate importante contribuții de transliterare și exegeză cuprinse în edițiile critice, care lansează invi-